

Krzysztof Guzikowski
Szczecin

Pomorze Zachodnie w 1300 roku — ludnościowy aspekt władzy

Wskazana w tytule cezura 1300 roku może sugerować, że przedstawione poniżej ustalenia o charakterze kwantytatywnym będą opierały się na danych uzyskanych wyłącznie z tego roku i w związku z tym będą aktualne jedynie dla tej daty. Niestety, informacje pochodzące dokładnie z tego roku są fragmentaryczne. Nie oznacza to jednak, że odtworzenie szerszego, ówczesnego obrazu rzeczywistości nie jest możliwe. Pewnym metodycznym rozwiązaniem problemu owego braku danych z 1300 roku może być analiza sytuacji w okresie poprzedzającym i w okresie następującym. Można uznać, że uzyskane w ten sposób informacje będą odzwierciedlały także stan liczbowy aktualny w rozpatrywanym momencie. Oczywiście, z im bliższych lat będą pochodzić ustalenia liczbowe, tym większe prawdopodobieństwo, że będą odpowiadały danym z tego roku.

Wyjaśnienia wymaga zakres terytorialny Pomorza Zachodniego, ponieważ zmieniał się on na przestrzeni wieków. W artykule jego zasięg wynika z przyjętej cezury chronologicznej. Jedynym właściwym w tym wypadku rozwiązaniem jest włączenie do analizy terytorium, które podlegało władzy książąt z dynastii Gryfitów w 1300 roku. To oznacza, że nie zostaną uwzględnione ziemie odrębnego wówczas księstwa Rugii, ziemi sławieńsko-słupskiej oraz ziem utraconych przed wskazaną datą na rzecz książąt meklemburskich i margrabiów brandenburskich (zwłaszcza ziemie zwane później Nową Marchią).

I wreszcie, wyjaśnienia wymaga, jak będzie rozumiany w artykule ludnościowy aspekt władzy. Będzie chodzić o osoby, które sprawowały różnego rodzaju władzę nad określonymi grupami ludzi, z podziałem na osoby świeckie i duchowne. Rzecz jasna, obie tak wyodrębnione grupy wzajemnie się przenikały — wiele osób należących do stanu duchownego wspomagało świecką władzę książąt, a z kolei świeccy sprawowali władzę w imieniu biskupów kamięńskich. Odtworzenie tego grona osób pozwoli odpowiedzieć na pytanie, jak było ono liczne.

Świeccy przedstawiciele władzy

Analizę wypada rozpocząć od osób, których zakres władzy był najszerszy, czyli od książąt panujących na Pomorzu Zachodnim. W roku 1300 były tutaj dwa księstwa: wologoskie i szczecińskie. Taki układ polityczny wyłonił się po podziale Pomorza Zachodniego w 1295. Władzę w księstwie szczecińskim sprawował najpierw Otto I (w latach 1295–1344), a następnie jego syn Barnim III (w latach 1344–1368). Z kolei księstwem wologoskim rządził najpierw Bogusław IV (w latach 1295–1309), a następnie Warcisław IV (w latach 1309–1326) — jednak Bogusław IV już od roku 1302 pewne decyzje podejmował przy udziale syna. Nie zmienia to faktu, że w 1300 najwyższa władza spoczywała w rękach dwóch książąt. Liczba Gryfitów, którzy uzyskują własne księstwa, ulegnie zmianie dopiero po podziałach dynastycznych wśród książąt wologoskich, co nastąpi dopiero w latach 1365–1368.

Osobną pozycję polityczną zajmowali hrabiowie. Na obszarze Pomorza Zachodniego w 1300 roku były dwie rodziny hrabiów, którzy sprawowali władzę na określonym terytorium. Pierwsi chronologicznie byli hrabiowie Choćkowa (obecnie Gützkow), którzy pochodzili z rodziny Salzwedelów. Jej przedstawiciele przybyli na Pomorze Zachodnie wraz z Konradem III, którego w 1233 wybrano na biskupa kamieńskiego. Rodzina była spokrewniona z Gryfitami¹. W 1300 dwóch przedstawicieli tej rodziny stało u boku dwóch książąt. Jaksza (Jaczo) wspierał Bogusława IV. Ten hrabia zmarł najprawdopodobniej w 1303 lub wkrótce potem. Z kolei Jan II związał się początkowo z księciem szczecińskim Ottonem I. Dopiero od 1302 datuje się jego współpraca z Bogusławem IV². W 1300 obu tych przedstawicieli z rodziny hrabiów Gützkowów nie tylko decydowało o losach własnego hrabstwa, ale także mieli wpływ na działania polityczne książąt. Byli przecież najpotężniejszymi osobami na ich dworach.

W pewnym stopniu samodzielną pozycję miała inna hrabiowska rodzina, Eversteinów. Ich pierwszy przedstawiciel na Pomorzu Zachodnim, o imieniu Otto, otrzymał w 1274 roku znaczące nadanie w postaci 700 łanów w ziemi nowogardzkiej, od swojego wuja, biskupa kamieńskiego Hermana von Gleichena³. Od tej chwili, aż do końca życia wspomnianego hierarchy (1288/89), był jego najbliższym współpracownikiem. W 1300 Otto miał już synów, ale nie uczestniczyli oni — przynajmniej formalnie — w sprawowaniu rządów nad władztwem wokół Nowogardu. Hermana u boku ojca odnotował dokument z roku 1302, a Albrecht pojawił się dopiero

¹ Edward Rymar, *Biskupi — mnisi — reformatorzy. Studia z dziejów diecezji kamieńskiej, Szczecin 2002, s. 18; tenże, Wójtowie v. Salzwedel i hrabiowie Chockowa i ich pokrewieństwo z dynastią Gryfitów pomorskich*, „Materiały Zachodniopomorskie” 27, 1981, s. 235–259.

² Dariusz Wybranowski, *Rola polityczna hrabiów Chockowa na Pomorzu Zachodnim w latach 1279–1307*, „Przegląd Zachodniopomorski” 44, 2000, z. 4, s. 17–20.

³ Edward Rymar, *Eversteinowie pomorscy na Nowogardzie i Maszewie. Podsumowanie badań genealogicznych*, „Przegląd Zachodniopomorski” 42, 1998, z. 4, s. 57–81.

w 1309⁴. Wprawdzie dopiero w 1466 oficjalnie Eversteinowie przyjęli tytuł hrabiów Nowogardu, ale — jak wspomniałem — władzę na tym terytorium sprawowali już od lat siedemdziesiątych XIII wieku. Otto von Everstein był przedstawicielem świeckiej części społeczeństwa, ale wspierał władzę biskupów kamieńskich. Łącznie więc w 1300 roku do grona osób uczestniczących w sprawowaniu władzy należało trzech przedstawicieli dwóch rodzin hrabiowskich.

Kolejną grupą, na którą należy zwrócić uwagę przy rozpatrywaniu omawianego tematu, są urzędnicy dworscy i terytorialni, którzy wykonywali władzę w imieniu książąt. Otrzymanie któregoś z urzędów oznaczało dla osób je piastujących wejście do grona bliskich współpracowników książąt, czyli było potwierdzeniem uzyskania przychylności ze strony panujących i zapowiedzią udziału w sprawowaniu władzy.

Środowisko najważniejszych oficjeli dworskich rywalizowało o obsadzenie pięciu urzędów: marszałka, stolnika, cześnika, komorzego i kuchmistrza. Ponieważ istniały wtedy dwa księstwa, były więc i dwa dwory. W sumie do tego grona mogło należeć maksymalnie 10 osób. W dokumentach wystawionych przez obu książąt w 1300 roku wspomniano jedynie po dwóch urzędników dworskich — marszałka Dytryka Luchtego i stolnika Fryderyka Bertekowa u boku księcia szczecińskiego Ottona I⁵ oraz marszałka Jana Behra i stolnika Wulfolda von Belowa u boku Bogusława IV⁶. Powstaje pytanie, czy pozostałe urzędy dworskie były obsadzone. Brak informacji o osobach je sprawujących w nielicznych, znanych dokumentach książęcych, wystawionych w 1300 roku, nie może być rozstrzygający przy udzieleniu odpowiedzi na to pytanie. Wszystkie pięć urzędów były bowiem znane już za panowania Barnima I, a więc na długo przed datą przyjętą za punkt odniesienia dla prowadzonych ustaleń. Także po 1300 roku urzędy te były obsadzone przez Gryfitów z obu linii książęcych. W tej sytuacji wydaje się zasadne uznać na potrzeby artykułu, że grono urzędników dworskich liczyło 10 osób, po pięciu przy każdym z dwóch książąt.

Nieco inaczej przedstawiała się sytuacja w wypadku urzędników terytorialnych zwanych wójtami krajowymi lub landwójtami. Byli oni reprezentantami książąt na poszczególnych obszarach. Sprawowali władzę sądowniczą i odpowiadali za ściąganie danin i podatków od poddanych, zamieszkujących terytorium podległe ich władzy. W świetle badań Jerzego Wałachowicza w granicach Pomorza Zachodniego istniało w 1300 roku dziewięć tego typu jednostek administracyjnych. W księstwie wołogoskim było sześciu landwójtów, którzy rezydowali w: Dyminie, Stavenhagen, Anklam, Wołogoszczy, Uznamiu i Kamieniu Pomorskim-Gryficach. Z kolei w księstwie szczecińskim było tylko trzech takich urzędników, z ośrodkami w Szczecinie,

⁴ Edward Rymar, *Pierwsze stulecie zachodniopomorskiego miasta Nowogard (do końca XIV w.)*, [w:] *Nowogard i okolice na przestrzeni wieków*, red. Agnieszka Gut, Szczecin 2010, s. 22.

⁵ *Pommersches Urkundenbuch* (dalej: PUB), t. 3, wyd. Rodgero Prümers, Stettin 1888–1891, nr 1924, 1934, 1935, 1941, 1946. Dalej są cytowane także tomy 2, 1881–1885; 4, 1902–1903; 5, 1903–1905.

⁶ Tamże, t. 3, nr 1932, 1953, 1957.

Pyrzycach i Trzebiatowie nad Tolężą (obecnie Treptow an der Tollense)⁷. Ta liczba landwójtostw ulegnie zwiększeniu dopiero w związku z włączeniem do księstwa wołogoskiego po roku 1317 ziemi słupskiej⁸, a następnie po 1328 księstwa Rugii⁹.

Do grona osób z bliskiego otoczenia książąt należeli oprócz także rycerze. Zresztą najczęściej to z ich grona rekrutowali się książęcy oficjele. Podstawą do ich wyodrębnienia są dokumenty wystawione w 1300 roku przez panujących wówczas Gryfitów. I tak, w dokumentach Bogusława IV odnotowano wówczas — oprócz wspomnianych już hrabiego Jaksy z Choćkowa i dwóch urzędników — 12 rycerzy i 5 giermków (rycerze: Dytryk Behr, Dowot, Werner Lepel, Konrad Heyden, Henryk Reno, Eckhard Schmeling, Gerard Grope, Arnold Bohn, Ulryk Osten, Konrad Neuenkirchen, Jan Heydebreck, Henryk Behr oraz giermkowie Bernard i Gerard Nueunkirchenowie, Henning Below, Henryk Below, Rolf Neuenkirchen)¹⁰. Należeli oni do 13 rodzin. Wszyscy w otoczeniu tego księcia byli obecni już wcześniej. Ze względu na niewielką liczbę dokumentów wystawionych w 1300 roku można założyć, że wielu rycerzy nie zostało w nich odnotowanych. Dlatego zasadne wydaje się przyjęcie pewnego rozwiązania metodycznego, które pozwoli poznać szersze grono rycerzy, którzy należeli do świty Bogusława IV. Otóż, do tego grona chyba należy włączyć tych rycerzy, którzy byli świadkami w dokumentach Bogusława IV zarówno przed rokiem 1300, jak i później. Byli to Herman Drake, Otto Drake, Henryk Heydebreck, Ludwik Keding, Tideman Lepel, Bernard Lehsten, Arnold Osten i Reimar Wachholtz. A więc kolejnych 8 rycerzy z siedmiu rodzin. W tym gronie znaleźli się przedstawiciele 4 rodzin, którzy nie zostali odnotowani w dokumentach z 1300 roku. W sumie zatem do otoczenia Bogusława IV należało 25 rycerzy z 18 rodzin.

W analogiczny sposób można odtworzyć rycerskie otoczenie księcia szczecińskiego Ottona I. Jest znanych siedem dokumentów wystawionych przez tego Gryfitę w 1300 roku¹¹. W nich na listach świadków, oprócz wspomnianych już hrabiego Jana Gützkowa i dwóch urzędników dworskich, odnotowano 18 rycerzy, byli to: Stango, Jan Schorentin, Jan Behr, Herman Osten, Jan i Albrecht Bertekowowie, Konrad i Volzekin Elsholtowie, Jan Kummerow, Rudolf Mohring, Gobelo, Wilhelm Trampe, Otto Drake, Gerard Elsholt, Gernand Massow, Jakub i Rudolf Plate'owie,

⁷ Jerzy Walachowicz, *Landwójtostwo na Pomorzu Zachodnim. Kształtowanie się zarządu terytorialnego w dobie pokaształańskiej*, Poznań 1969.

⁸ Błażej Śliwiński, *Przynależność państwowa ziemi słupskiej w XII i w początkach XIII*, [w:] *Biskupi, lennicy, żeglarze*, red. B. Śliwiński, Gdańsk 2003 (= „Gdańskie Studia z Dziejów Średniowiecza” 9), s. 273–289; Joachim Zdrenka, *Polityka zagraniczna książąt szczecińskich w latach 1295–1411*, Słupsk 1987; Johannes Schultze, *Die Mark Brandenburg*, t. 1, Berlin 1961.

⁹ Klaus Wriedt, *Die kanonischen Prozesse um die Ansprüche Mecklenburgs und Pommerns auf das Rügische Erbe 1326–1328*, Köln-Graz 1963; H. D. Schroeder, *Der erste rügische Erbfolgekrieg — Ursachen, Verlauf und Ergebnisse*, [w:] *Beiträge zur Geschichte Vorpommerns: die Demminer Koloquien 1985–1994*, red. Heiko Porada, Schwerin 1997.

¹⁰ PUB [5], t. 3, nr 1932, 1953, 1956, 1957.

¹¹ Tamże, t. 3, nr 1924, 1934, 1935, 1937, 1941, 1946, 1961.

Henning Hindenburg. Ponadto, podobnie jak w wypadku Bogusława IV, należy doliczyć tych rycerzy, którzy występowali zarówno przed rokiem 1300, jak i później. Byli to: Henryk Heydebreck, Jan Heydebreck, Jan z Kurowa, Reinbern Wachholtz i Jan Wachholtz. Czyli pięciu kolejnych rycerzy. W sumie to 23 rycerzy, którzy należeli do 17 rodzin¹². Byli też przedstawiciele rodzin służących obu Gryfitom.

Wszystkie omówione osoby uczestniczące w sprawowaniu władzy były powiązane z książętami. Ich pozycja na dworze i zakres wykonywanej władzy ściśle zależały od łaski panujących dynastów. Nieco inaczej wyglądała sytuacja w wypadku osób, które piastowały urzędy w samorządach miejskich.

Burmistrzowie, rajcowie

W drugiej części pierwszego tomu *Historii Pomorza* została zamieszczona mapa przedstawiająca miasta lokowane do końca XIII wieku. Jeśli wyłączyć Łosice (Loitz), Pasewalk i miasta nowomarchijskie, to pozostanie 31 tego typu ośrodków w granicach Pomorza Zachodniego w 1300 roku¹³. Rajcy wywierali ogromny wpływ na życie miast. Ich kompetencje z czasem rozciągnęły się na niemal wszystkie dziedziny spraw publicznych¹⁴.

Rady miejskie nie powstawały z chwilą lokacji, ale niewątpliwie bez rozwiązań ustrojowych w postaci prawa niemieckiego proces ten w ogóle mógł nie zaistnieć. Nie wiadomo, w jaki sposób były wyłaniane pierwsze rady. Do 1300 roku znacząca większość miast miała już rady miejskie. Zwłaszcza te, które lokowano w czasach Barnima I.

Zagadnienie lokacji zachodniopomorskich miast na prawie niemieckim było wielokrotnie przedmiotem analiz¹⁵. W dokumentach wystawionych w 1300 roku odnotowano tylko rajców ze Szczecina w dokumencie Ottona I, rajców Wolina w dokumencie Bogusława IV. Wymieniono ich ogólnie bez wskazania konkretnych przedstawicieli.

Ustalenia dotyczące liczby rajców w miastach księstwa szczecińskiego przedstawił Jan M. Piskorski¹⁶. Z jego badań wynika, że do połowy XIV wieku istniało

¹² Krzysztof Guzikowski, *Obce rycerstwo na Pomorzu Zachodnim do początku XIV wieku*, Szczecin 2013, s. 82. Tam mowa o 27 rycerzach jako bliskich współpracownikach Ottona I w okresie 1295–1309.

¹³ *Historia Pomorza*, t. 1, cz. 2, red. Gerard Labuda, Poznań 1972, s. 109.

¹⁴ Maria Bogucka, Henryk Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Wrocław 1986.

¹⁵ Marian Rębkowski, *Pierwsze lokacje miast w Księstwie Zachodniopomorskim; przemiany przestrzenne i kulturowe*, Kołobrzeg 2001; Jan M. Piskorski, *Miasta księstwa szczecińskiego do połowy XIV wieku*, Warszawa-Poznań 1987; Walter Kuhn, *Die deutschen Stadtgründungen des 13. Jhs. im westlichen Pommern*, „Zeitschrift für Ostforschung” 23, 1974, z. 1; D. Lucht, *Die Städtepolitik Herzog Barnims I von Pommern 1220–1278*, Köln-Graz 1965.

¹⁶ J. M. Piskorski, *Miasta* [15], s. 100 n.

14 miast. Na potrzeby niniejszego studium trzeba jednak przyjąć, że na terytorium tego księstwa było 12 miast lokowanych na prawie niemieckim, ponieważ Widuchowa i Wierzbo uzyskały prawa miejskie po 1300 roku, a zatem w rozpatrywanym okresie nie funkcjonowały tam rady miejskie. Według ustaleń J. M. Piskorskiego najwięcej rajców miał stołeczny Szczecin, w którym już w roku 1263 było 10 rajców, a w 1302 — 14. Dla 1300 roku przyjęcie tego ostatecznego wyniku wydaje się zasadne. W Gryfnie zarówno w roku 1327, jak i w 1334 odnotowano 12 rajców. Można więc założyć, że także w 1300 roku miejscowa rada liczyła tylu przedstawicieli. Podobnie przedstawiała się sytuacja w Gardźcu nad Odrą. W 1309 roku było tu 11 obecnie sprawujących urzędy oraz dwunastu starej rady. Bliższa chronologicznie rozpatrywanej dacie jest liczba rajców z wcześniejszego okresu, dlatego przyjmuję, że w 1300 roku było ich tutaj 12. W Trzebiatowie nad Tolężą w świetle dokumentu z roku 1296 było ośmiu rajców, a w 1342 — sześciu. Oczywiście, dane z 1296 są bardziej miarodajne dla daty będącej punktem odniesienia niniejszego opracowania. Po sześciu rajców odnotowano we Wkryjuściu w roku 1284 i w Dąbiu w 1328. To jedyne informacje dotyczące liczby rajców w tych miastach. Ponadto w 1328 roku w Goleniowie odnotowano pięciu rajców. W sumie daje to 73 rajców w ośmiu miastach.

Ten wynik trzeba uzupełnić. Po pierwsze, w wypadku Dąbia mamy wcześniejszą informację o liczbie rajców niż z 1328 roku. Mianowicie w 1312 roku było ich w tym mieście 10¹⁷. I taką liczbę rajców trzeba przyjąć dla 1300 roku, ponieważ zasadne jest oparcie się na danych pochodzących z bliższego chronologicznie okresu. Z kolei w Pyrzycach dopiero w 1339 roku wymieniono czterech rajców¹⁸. W Pieńkuniu (obecnie Penkun) do połowy XIV wieku nie wspomniano o rajcach ani o radzie miejskiej. Inaczej było w wypadku Polic. Tutaj miejscowa rada została przytoczona w dokumencie z 1300 roku¹⁹. Niestety, nie wiadomo, ilu było tu rajców. Przyjmuję ostrożnie, że grono to liczyło sześciu przedstawicieli. W miastach, które lokowano na prawie magdeburskim, burmistrzowie pojawili się stosunkowo późno, dlatego nie wiadomo, czy już w 1300 roku stali na czele rad miejskich w tej dzielnicy. Razem dla księstwa szczecińskiego przyjmuję liczbę 87 rajców.

Nieco więcej uwagi wymaga omówienie sytuacji w księstwie wołoskim. Na jego terytorium istniało w 1300 roku 17 miast lokowanych na prawie niemieckim: Anklam, Dymin, Greifswald, Gryfice, Gützkow, Kamień, Kołobrzeg, Koszalin, Lesiany, Łobez, Płoty, Resko, Stargard, Trzebiatów nad Regą, Uznam, Wolin, Wołogoszcz. Brak opracowania tego terytorium wywołuje konieczność dokonania analizy w stosunku do każdego z miast w tej dzielnicy pod kątem liczby rajców.

¹⁷ PUB [5], t. 5, nr 2718; Krzysztof Guzikowski, *Wokół lokacji Dąbia na prawie niemieckim*, [w:] *Dąbie poprzez wieki*, red. Radosław Gaziński, Krzysztof Marcinowski, Szczecin 2010, s. 14.

¹⁸ PUB [5], t. 10, nr 5732.

¹⁹ Tamże, t. 3, nr 1928, 1936; Krzysztof Guzikowski, *Police pod rządami rodzin rycerskich 1249–1321*, [w:] *Police na przestrzeni dziejów*, red. Waldemar Potkański, Police 2011, s. 70.

Anklam — kiedy uzyskało prawo niemieckie, nie wiadomo. Może nastąpiło to już około roku 1243, kiedy wymieniono sołtysa Albrechta. W każdym razie stosunkowo wcześniej (w 1276) jest poświadczonych 10 rajców w tym mieście²⁰. Taką samą liczbę rajców odnotowano tam w roku 1335²¹. Wprawdzie w wielu innych dokumentach pojawiali się rajcy w mniejszej liczbie, ale najpewniej w tych wypadkach nie został odnotowany pełny skład rady²².

Dymin (obecnie Demmin) — nie jest znany dokument lokacji, dlatego też nie wiadomo, kiedy ośrodek ten uzyskał prawo niemieckie. Prawdopodobnie już przed rokiem 1249, na pewno przed 1269²³. W latach 1282 i 1285 w Dyminie było ośmiu rajców²⁴. Później w dokumentach tamtejsi rajcy pojawiali się w mniejszej liczbie — na początku XIV wieku trzech, w roku 1319 czterech, a w 1320 trzech²⁵. Nie musi to oznaczać, że skład miejscowej rady uległ redukcji. Raczej przy wystawianiu dokumentów nie wszyscy byli obecni. Z tego względu przyjmuję, że w 1300 roku w Dyminie było ośmiu rajców.

Greifswald — posługiwał się prawem niemieckim już od 1250 roku. Wówczas odpowiedni przywilej na rzecz miasta wystawił książę Warcisław III²⁶. W 1300 roku rada miasta wystawiła dokument w związku z umową zawartą z opactwem cystersów z Eldeny. Wśród świadków porozumienia wymieniono dwóch burmistrzów i dziewięciu rajców²⁷. Potwierdzeniem tej liczby rajców może być dokument z 1304 roku, w którym wymieniono 18 rajców, przy czym jedynie połowa tego składu tworzyła urzędującą radę. Istnieją także i inne informacje o liczbie rajców. W roku 1278 było znanych ośmiu, w 1306 — 16, a w 1309 — 14. W wypadku dwóch ostatnich lat mamy do czynienia jednocześnie z dwiema radami, urzędującą i starą²⁸.

Gryfice — w 1262 otrzymały prawo niemieckie od księcia Warcisława III. Najwcześniejsza informacja o miejscowych rajcach pochodzi z 1277. Wówczas było ich 10²⁹. W 1286 odnotowano tylko trzech rajców, ale dokument wystawiono nie w Gryficach, lecz w Trzebiatowie na Regą³⁰. Dlatego też brak pełnego składu

²⁰ PUB [5], t. 2, nr 1036.

²¹ Tamże, t. 8, nr 5312, 5324.

²² Tamże, t. 4, nr 1991 (3 rajców w roku 1301); t. 5, nr 3414 (6 rajców w roku 1320); t. 7, nr 4257 (6 rajców w roku 1327).

²³ Gustaw Kratz, *Die Städte der Provinz Pommern. Abriss ihrer Geschichte, zumeist nach Urkunden*, Berlin 1965, s. 115.

²⁴ PUB [5], t. 2, nr 1234, 1362.

²⁵ Tamże, t. 4, nr 2236; t. 5, nr 3274, 3311, 3364.

²⁶ Tamże, t. 1, nr 514; Klaus Conrad, *Herzogliche Städtegründungen in Pommern auf geistlichen Boden*, [w:] *Pommern und Mecklenburg. Beiträge zur mittelalterlichen Städtegeschichte*, Köln-Wien 1981.

²⁷ PUB [5], t. 3, nr 1963.

²⁸ Tamże, t. 2, nr 1086; t. 4, nr 2298, 2560.

²⁹ Tamże, t. 2, nr 1069.

³⁰ Tamże, t. 2, nr 1397.

gryfickiej rady wydaje się uzasadniony. Dla 1300 roku przyjmują liczbę 10 rajców w tym mieście.

Kamień Pomorski — prawo miejskie otrzymał w 1274 od księcia Barnima I³¹. W dokumencie wystawionym w 1301 wymieniono zaledwie dwóch rajców. Niestety, nie wiadomo, czy było ich więcej. Do połowy XIV wieku więcej rajców z Kamienia Pomorskiego nie jest znanych. Niemniej w dokumentach pojawili się burmistrzowie, czterech w roku 1332 i dwóch w 1337. Ustalenie liczby rajców w tym mieście nie jest możliwe.

Kołobrzeg — uzyskał prawo miejskie w 1255 od księcia Warcisława III³². Już w 1266 było tam 12 rajców³³. W 1282 miejscowa rada wystawiła dokument, w którym na liście świadków znalazło się również 12 rajców³⁴. Z kolei w 1302 było ich w Kołobrzegu 27, przy czym do tego grona zaliczono zarówno przedstawicieli urzędującej, jak i starej rady³⁵. Wydaje się, że na przełomie XIII i XIV wieku liczba rajców w tym mieście zwiększyła się do 14 osób.

Koszalin — zawdzięcza prawo miejskie biskupowi kamieńskiemu Hermanowi von Gleichenowi, który w 1266 wystawił dokument lokacyjny³⁶. Już w 1286 w dokumencie wystawionym przez miejscową radę świadkami było 10 rajców³⁷. Taką samą liczbę rajców odnotowano w dokumencie z 1309³⁸. Ten stan liczbowy przyjmują też dla 1300 roku, chociaż w tym mieście u schyłku XIII wieku jest poświadczona także inna liczba rajców³⁹.

Stargard — przywilej lokacyjny dla miasta wystawił książę Barnim I w roku 1249/53⁴⁰. W 1278 w mieście funkcjonowała już rada, odnotowano wówczas 12 jej członków. Tylu rajców zasiadało w niej również w 1350, z tym że pod przewodnictwem dwóch burmistrzów⁴¹.

Trzebiatów nad Regą — przywilej lokacyjny wystawili w 1277 wspólnie Barnim I i Bogusław IV. Już w 1286 w dokumencie wystawionym w tym mieście wymie-

³¹ Tamże, t. 2, nr 981; G. Wejman, *Organizacja* [56], s. 37.

³² PUB [5], t. 2, nr 607; Krzysztof Guzikowski, *W sprawie dokumentu lokacyjnego Kołobrzegu*, [w:] *Civitas Cholbergiensis. Transformacja kulturowa w strefie nadbałtyckiej w XIII w.*, red. Lech Leciejewicz, Marian Rębkowski, Kołobrzeg 2005, s. 41–44; Marian Rębkowski, *Początki i rozwój miasta lokacyjnego w Kołobrzegu. Świadectwo archeologii*, [w:] *Salsa Cholbergiensis. Kołobrzeg w średniowieczu*, red. Lech Leciejewicz, Marian Rębkowski, Kołobrzeg 2000, s. 147; H. Riemann, *Geschichte der Stadt Kolberg*, Kolberg 1924 (wyd. 2), s. 31.

³³ PUB [5], t. 2, nr 792.

³⁴ Tamże, t. 2, nr 1241.

³⁵ Tamże, t. 4, nr 2033.

³⁶ Tamże, t. 2, nr 802.

³⁷ Tamże, t. 2, nr 1377.

³⁸ Tamże, t. 4, nr 2568.

³⁹ W roku 1288 było znanych 11 rajców i wójt (tamże, t. 3, nr 1493), a w 1294 — 12 rajców i burmistrz (tamże, t. 3, nr 1683).

⁴⁰ Tamże, t. 2, nr 572; F. Boehmer, *Geschichte der Stadt Stargard in Pommern*, Stargard 1905, s. 27–33.

⁴¹ J. M. Piskorski, *Miasta* [15], s. 101.

niono 10 rajców⁴². Późniejsze informacje o radnych pochodzą z 1328, wówczas wspomniano sześciu radnych⁴³. Nie odnotowano jednak ich wszystkich. Dowodzi tego już choćby to, że w jednym dokumencie wspomniano czterech, a w drugim dwóch innych. W tej sytuacji przyjmuję, że w 1300 roku w skład miejscowej rady wchodziło 10 rajców.

Uznam — w 1298 książę Bogusław IV nadał miastu prawo lubeckie. Najwcześniejsza informacja o liczbie rajców pochodzi dopiero z 1338 roku. Wówczas odnotowano ich 16, przy czym ośmiu należało do rady nowej, a ośmiu do starej⁴⁴. W 1300 roku rada miejska mogła jeszcze nie powstać.

Wolin — jego lokacji dokonano jeszcze w czasach Barnima I, skoro w 1279 Bogusław IV potwierdził miastu przywileje nadane przez ojca⁴⁵. Podobnie jak w Greifswaldzie, także i tutaj zachowały się informacje o liczbie rajców dokładnie z 1300 roku. Było ich wówczas 10⁴⁶. Taką liczbę potwierdzają dokumenty wystawione zarówno wcześniej, jak i później. 10 rajców było w Wolinie w roku 1299⁴⁷, a także w latach 1309 i 1318⁴⁸. Z kolei w roku 1306 było ich 19, razem ze starej i nowej rady⁴⁹.

Wołogoszcz — nie wiadomo, kiedy przyjęła prawo niemieckie, ale o radzie w tym mieście wspomina już dokument wystawiony w 1259⁵⁰. Od podziału Pomorza Zachodniego w 1295 miasto stało się stolicą jednego z dwóch księstw, a więc ważnym ośrodkiem władzy Gryfitów. W latach 1298–1309 często przebywał tu Bogusław IV⁵¹. W przeciwieństwie jednak do drugiej stolicy książęcej, w Szczecinie, którego rajcy — jak wspomniałem wyżej — dość wcześnie pojawili się w dokumentach, w wypadku Wołogoszczy informacja o rajcach pochodzi dopiero z 1323 roku. Wówczas czterech miejscowych rajców wystawiło dokument⁵². Skoro tylko oni zostali wymienieni w takiej roli, to wydaje się, że w miejscowej radzie zasiadało tylko ich tyłu.

Na terytorium księstwa wołogoskiego rajcy urzędowali zatem w 1300 roku w 11 miastach i było ich łącznie 99.

Brakuje informacji o rajcach w miastach prywatnych, których właścicielami były rodziny rycerskie. Takich ośrodków było pięć: Gützkow, Lesiany (obecnie Lassan), Łobez, Płoty, Resko. Lesiany należały w 1300 roku do rycerskiej rodziny

⁴² PUB [5], t. 2, nr 1397.

⁴³ Tamże, t. 7, nr 4390 (4 rajców), nr 4393 (dwóch innych).

⁴⁴ Tamże, t. 10, nr 5610.

⁴⁵ Tamże, t. 2, nr 1130.

⁴⁶ Tamże, t. 3, nr 1953.

⁴⁷ Tamże, t. 3, nr 1903.

⁴⁸ Tamże, t. 4, nr 2565; t. 5, nr 3168.

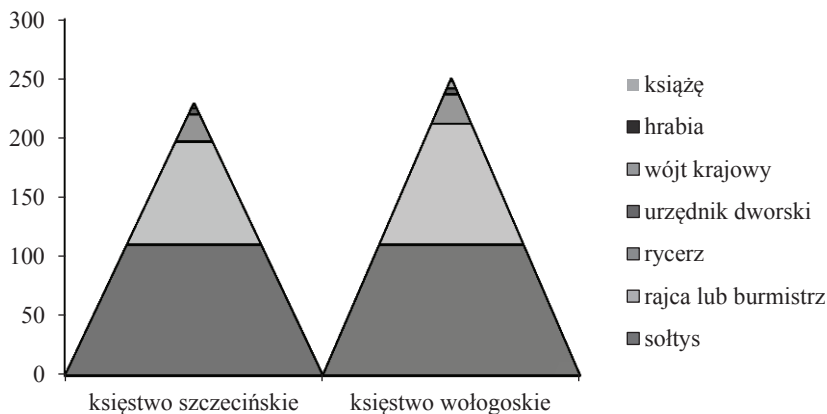
⁴⁹ Tamże, t. 4, nr 2314.

⁵⁰ Tamże, t. 2, nr 669.

⁵¹ Edward Rymar, *Itinerarium książąt zachodniopomorskich Bogusława IV (1278–1309) i Warcisława IV (1309–1326)*, „Przegląd Zachodniopomorski” 51, 2007, z. 2, s. 51.

⁵² PUB [5], t. 6, nr 3725.

Wykres 1. Liczba osób uczestniczących w sprawowaniu władzy świeckiej na Pomorzu Zachodnim około 1300 roku według zajmowanej pozycji i księstwa

Schwerinów. Już w 1291 mowa jest o rajcach, ale ogólnie. Z kolei Łobez należał do rodziny Borków, a Resko należało do Borków i potomków Widanty. Lokacji Płot dokonał w 1277 rycerz Dobiesław z Otoka, ale w 1300 w posiadaniu miasta była rodzina Wedłów lub Heydebrecków.

Do grona osób sprawujących władzę w miastach należy dołączyć, rzecz jasna, burmistrzów. W bezpośredniej bliskości chronologicznej 1300 roku nie znamy ich wielu. W wypadku miast księstwa szczecińskiego odnotowano ich dopiero w czwartej dekadzie XIV wieku⁵³. Tylko trochę lepiej wygląda sytuacja w wypadku miast księstwa wologoskiego. Tutaj już w 1294 w Koszalinie znany był burmistrz, a w 1300 dwóch burmistrzów miał Greifswald⁵⁴. W tej dzielnicy w omawianym okresie było łącznie 102 rajców i burmistrzów.

Liczba sołtysów zapewne pokrywała się z liczbą parafii. Było ich zatem około 220. Brak szczegółowych badań, niestety, nie pozwala na dokonanie podziału na tych, którzy byli we wsiach księstwa wologoskiego, a którzy we wsiach księstwa szczecińskiego. Umownie przyjmuję po 110 sołtysów dla każdego z tych księstw. Znaczenie sołtysów we wsiach rządzących się prawem niemieckim wynikało choćby z tego, że sprawowali oni niższe sądownictwo. Do kompetencji sołtysów należały sprawy zagrożone karą do maksymalnie 12 solidów⁵⁵.

⁵³ J. M. Piskorski, *Miasta* [15], s. 102.

⁵⁴ G. Kratz, *Die Städte* [23], s. 77 i 221 (dla Greifswaldu autor podał, że najwcześniej burmistrzów odnotowano w 1303 roku).

⁵⁵ Jan M. Piskorski, *Kolonizacja wiejska Pomorza Zachodniego w XIII i na początku XIV wieku na tle procesów osadniczych w średniowiecznej Europie*, Poznań 2005 (wyd. 2), s. 163.

W podsumowaniu uwag dotyczących liczby osób uczestniczących w sprawowaniu władzy, na podstawie powyższych założeń, wyłoniło się grono 481 osób — 230 w księstwie szczecińskim i 251 w księstwie wologoskim (wykres 1).

Duchowni sprawujący władzę

W wypadku władzy kościelnej na Pomorzu Zachodnim na jej czele stał biskup kamieński. Sytuacja ta była niezmienna od momentu założenia biskupstwa w 1140 roku aż do jego likwidacji podczas reformacji w XVI wieku⁵⁶. Biskupowi kamieńskiemu w 1300 roku podlegały nie tylko wszystkie ziemie Gryfitów, ale także inne. Ordynariusze diecezji zdołali zdobyć stosunkowo niezależną pozycję polityczną, szczególnie za czasów Hermana von Gleichena (1251/54–1288/89).

Bezpośrednim zapleczem władzy biskupiej byli kanonicy. W przyjętym za punkt odniesienia 1300 roku funkcjonowały na Pomorzu Zachodnim trzy kapituły. Najstarsza i najliczniejsza była kapituła katedralna w Kamieniu Pomorskim. Jej fundatorem w 1175 był książę Kazimierz I. Liczyła ona 24 członków⁵⁷. O tym, jak duży był wpływ kanoników tej kapituły na losy Kościoła na Pomorzu Zachodnim może świadczyć fakt, że spośród wszystkich 29 biskupów kamieńskich aż 10 wcześniej było miejscowymi kanonikami⁵⁸. Już zresztą w 1176 kapituła uzyskała prawo wyboru biskupa. Duże znaczenie zyskała także kapituła kolegiacka w Kołobrzegu. Powstała ona w 1176. Była jednak mniej liczna niż kapituła kamieńska — zasiadało w niej 12 kanoników, w tym pięciu z tytułem prałata⁵⁹. Znaczenie tych kanoników wzrosło od 1276/77, czyli odkąd cała ziemia kołobrzaska (wraz z Kołobrzegiem) stała się częścią władztwa biskupów kamieńskich. Kolejni ordynariusze, jak choćby Herman von Gleichen (w latach 1277–1288) czy Henryk von Wachholtz (w latach 1302–1317), często przebywali w tym znanym z pozyskiwania soli grodzie. Oprócz tych dwóch kapituł powstała przed rokiem 1300 jeszcze kapituła kolegiacka w Szczecinie, ufundowana przez Barnima I w 1261 roku. Liczyła ona, tak samo jak kapituła kołobrzaska, 12 kanoników. Jej umiejscowienie w stolicy księstwa sprawiało, że kanonicy częściej mieli okazję przebywać w towarzystwie panujących Gryfitów. Dlatego też wielu z nich pełniło ważne funkcje na dworach książęcych, jako notariusze i kapelani.

⁵⁶ E. Rymar, *Biskupi* [1]; Grzegorz Wejman, *Organizacja kościelna Kamienia Pomorskiego w latach 1124–1544*, Szczecin 1997.

⁵⁷ Na temat początków tej kapituły i podstaw materialnych jej funkcjonowania zob. Ryszard Marciniak, *Dobra kapituły kamieńskiej do połowy XV wieku. Studium z dziejów społecznych gospodarstwa feudalnego*, Poznań 1970, s. 17–45, 59–77.

⁵⁸ Grzegorz Wejman n, *Szczecińska kapituła kolegiacka św. Piotra/Mariańska w gronie kapituł biskupstwa kamieńskiego*, red. Andrzej Krzystek, Grzegorz Wejman, Szczecin 2014 (= Studia i Rozprawy. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego), s. 150.

⁵⁹ Tamże, s. 148.

W uzupełnieniu informacji na temat kapituł podległych władzy biskupów kamieńskich należy dodać, że po roku 1300 powstały jeszcze dwie kapituły: w Szczecinie (1345) i Greifswaldzie (1456). Ponadto biskupi kamieńscy obejmowali swoją zwierzchnością także kapituły w Myśliborzu i w Güstrow, a więc położone poza Pomorzem Zachodnim. Tych czterech kapituł, co zrozumiałe, nie uwzględniam jednak przy ustalaniu liczby kanoników. Było ich więc w 1300 roku na rozpatrywanym terytorium 48⁶⁰.

Kolejną grupę, która sprawowała władzę, stanowili opaci, przeorzy, gwardianie, prepozyci i ksienie. Przede wszystkim kierowali oni męskimi i żeńskimi wspólnotami zakonnymi. Ze względu na majątki ziemskie należące do opactw, osoby stojące na czele konwentów wywierały ogromny wpływ, rzecz jasna, także na losy ludności żyjącej na ziemi klasztornej. I wreszcie, opaci byli wielokrotnie świadkami w dokumentach książących. Tym samym mogli wywierać wpływ na ich decyzje. Takim opatem był na przykład opat kołbacki Dietmar, który występował na dworze księcia Ottona I.

Do rozpatrzenia pozostaje kwestia, jak liczna była grupa duchownych. Według Kazimierza Bobowskiego w 1300 roku funkcjonowało 37 klasztorów⁶¹. Zapewne podstawą tych obliczeń było zestawienie, jakie zamieścił Herman Hoogeweg w swoim monumentalnym opracowaniu, dotyczącym średniowiecznych klasztorów i fundacji kościelnych na Pomorzu Zachodnim⁶². Ze względu jednak na to, że w tym zestawieniu znalazły się także rugijskie klasztory oraz kapituły, liczbę klasztorów leżących na ziemiach podległych władzy Gryfitów w 1300 roku trzeba zredukować do 24. Konwentów męskich było 15 — po dwa cystersów (Kołbacz i Eldena), benedyktynów (Stolpe an der Peene i Szczecin) i augustianów (Stargard, Garz an der Oder); po jednym premonstratensów (Białoboki), wiktorynów (Jasienica), wilhelmitów (Szczecin). Ponadto były tutaj wspólnoty mendykanckie: cztery franciszkanów (Szczecin, Greifswald, Pyrzyce, Gryfice) i dwie dominikanów (Kamień Pomorski, Greifswald). Tyle, ile było męskich wspólnot zakonnych, tyle osób stało na ich czele, czyli 15.

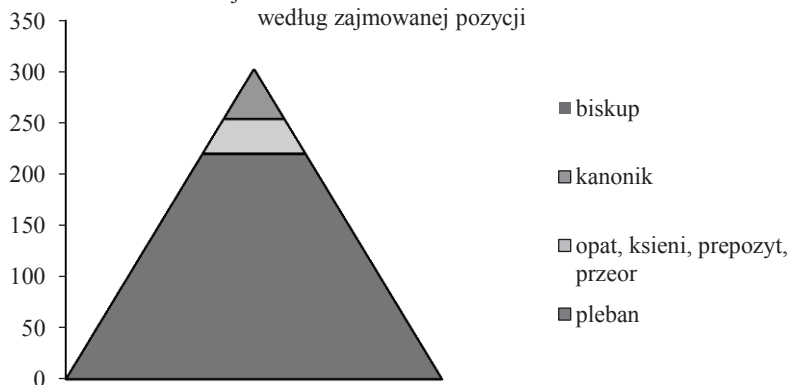
Konwentów żeńskich w 1300 roku było na badanym terenie dziewięć: cztery cysterek (Szczecin, Marianów, Koszalin, Wolin), dwa benedyktynek (Kołobrzeg i Verchen), augustianki (Pyrzyce), premonstratenski (Trzebiatów nad Regą) oraz nieznaną reguły w Gardźcu nad Odrą (obecnie Gartz an der Oder). W wypadku zgromadzeń żeńskich należy doliczyć dziewięciu prepozytów, którzy zarządzali sprawami majątkowymi. W wypadku konwentów żeńskich uzyskujemy 18 osób

⁶⁰ O prałatach, zob. Edward Rymar, *Prałatura kapituły kamieńskiej w XII–XVI w.*, cz. 1–4, „Przegląd Zachodniopomorski” 24, 2009; 25, 2010.

⁶¹ Kazimierz Bobowski, *Uwagi dotyczące sieci klasztorów na Pomorzu Zachodnim w okresie średniowiecza*, [w:] *Pomorze słowiańskie i jego sąsiedzi X–XV w.*, red. Jerzy Hauziński, Gdańsk 1995, s. 16.

⁶² Hermann Hoogeweg, *Die Stifter und Klöster der Provinz Pommern*, t. 1, Stettin 1924, s. XXII.

Wykres 2. Liczba osób uczestniczących w sprawowaniu władzy kościelnej na Pomorzu Zachodnim około 1300 roku według zajmowanej pozycji

sprawujących władzę. Łącznie więc w 1300 roku, biorąc pod uwagę męskie i żeńskie wspólnoty, było 34 opatów, przeorów, gwardianów, prepozytów i księń.

Na najniższym szczeblu sprawowania władzy kościelnej stali plebani. Na przełomie XIII i XIV wieku było około 220 parafii. Brak badań nad rozwojem liczbowym organizacji parafialnej na Pomorzu Zachodnim sprawia, że wskazana liczba nie jest ustaleniem konkretnym, ale jedynie orientacyjnym⁶³. Bardziej precyzyjne określenie liczby plebanów wymagałoby przeprowadzenia odrębnych badań na ten temat. Plebani mieli znaczący wpływ na życie mieszkańców swoich parafii, a pojedynczy, z niektórych miast, sprawowali ważne funkcje na dworze książęcym. Podobnie jak w wypadku wielu kanoników także plebani służyli książętom jako kapelani i notariusze. Za czasów Bogusława IV funkcje takie pełnili między innymi Andrzej pleban Dymina czy plebani Treptow an der Tollense, Bernard i Henryk Grambow, a przy księciu Ottonie I na przykład Ulryk pleban z Wierzbna.

W sumie w sprawowaniu władzy uczestniczyły 303 osoby, których strukturę przedstawia wykres 2.

* * *

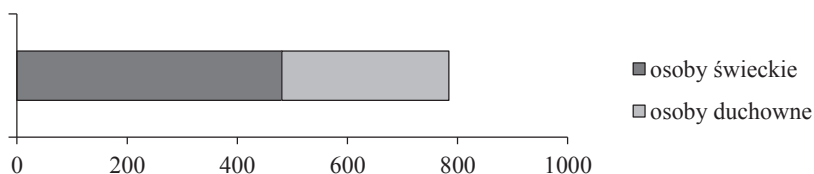
Podsumowując, na Pomorzu Zachodnim w 1300 roku były 784 osoby sprawujące władzę na różnych szczeblach, z których 481 to świeccy (głównie rycerze, reprezentanci patrycjatu miejskiego i wiejscy sołtysi), a 303 duchowni (wykres 3). Niezwykle trudno odnieść te dane do całkowitej liczby ludności Pomorza Zachodniego, ponieważ nie dysponujemy żadnymi podstawami źródłowymi, które pozwalałyby, przynajmniej w odniesieniu do jakiejś części terytorium Pomorza Zachodniego, uzyskać miarodajne wyniki. W tej sytuacji jedyną drogą postępowania,

⁶³ *Pomorze Zachodnie poprzez wieki*, red. Jan M. Piskorski, Szczecin 1999, s. 91.

jak się wydaje, jest oszacowanie liczby ludności na podstawie gęstości zaludnienia. Przy czym punktem odniesienia do tego typu ustaleń może być stan zasiedlenia dla późniejszych czasów, oszacowany na podstawie pewnych przesłanek źródłowych.

Dla Pomorza Zachodniego szczególnie należy zwrócić uwagę na wyniki, jakie otrzymali Zygmunt Boras i Bogdan Wachowiak dla końca XVI wieku. Pierwszy autor wskazał na liczbę mieszkańców tej krainy rzędu 350 000 mieszkańców, co daje 11,7 osób na km² ⁶⁴. Z kolei drugi wyliczył populację Pomorza Zachodniego na 420 000 mieszkańców, a więc 14 osób na km² ⁶⁵. Na podstawie tych wyników przyjmuję, że pod koniec XVI wieku gęstość zaludnienia na Pomorzu Zachodnim kształtowała się na poziomie 13–14 osób na kilometr kwadratowy.

Wykres 3. Liczba osób uczestniczących w sprawowaniu władzy świeckiej i duchownej na Pomorzu Zachodnim około 1300 roku

Dla porównania, według szacunków dla ziem Królestwa Polski początku XVI wieku, dokonanych przez Irenę Gieysztorową, należy się liczyć w Królestwie z gęstością zaludnienia na poziomie 13 osób na km², podczas gdy w 1350 roku wynosiła ona 8 osób na km² ⁶⁶. Jeśli rozwój demograficzny Pomorza Zachodniego przebiegałby podobnie, wówczas dla tej krainy w 1300 roku wskaźnik nie przekraczałby 8 osób na km². Przy terytorium około 25 tysięcy kilometrów kwadratowych — w granicach z roku 1300 — oznacza to liczbę ludności na poziomie 200 000. W konsekwencji przyjęcia takich założeń demograficznych, możemy powiedzieć, że osoby uczestniczące w sprawowaniu władzy stanowiły na Pomorzu Zachodnim w 1300 roku około 0,4% ogółu ludności.

⁶⁴ Zygmunt Boras, *Stosunki polsko-pomorskie w drugiej połowie XVI wieku. Zarys polityczny*, Poznań 1965, s. 143–149.

⁶⁵ Bogdan Wachowiak, *Pomorze Zachodnie w początkach czasów nowożytnych (1464–1648)*, [w:] *Historia Pomorza*, t. 2, cz. 1., red. Gerard Labuda, Poznań 1976, s. 701, 726 n., 891.

⁶⁶ Irena Gieysztorowa, *Ludność*, [w:] *Encyklopedia historii gospodarczej Polski do 1945*, t. 1, Warszawa 1981, s. 430. Takie dane liczbowe przyjęto też w publikacji Głównego Urzędu Statystycznego (*Historia Polski w liczbach. Ludność i terytorium*, Warszawa 1994, s. 20, tabl. 4). Nie brakuje też nieco innych wyników. Na przykład według Mariana Małowista, *Wschód a Zachód Europy w XIII–XVI wieku*, Warszawa 2006 (wyd. 2), s. 20, w Królestwie Polskim w 1350 roku gęstość zaludnienia wynosiła 6–7 osób na km².

**Western Pomerania in 1300 — the population aspect of power
Summary**

In every historical period there were many individuals who exercised varying degrees of authority. The aim of the paper is to determine how many people in power there were in Western Pomerania in 1300. Representatives of society who can be regarded as belonging to this group must be selected methodically. What is needed first of all is a precise definition of the territory of Western Pomerania in 1300 — lands that were ruled by dukes from the Griffin dynasty. Then, since the data for the year 1300 are fragmentary, it is necessary to take into account sources concerning the years before and after 1300. Of prime importance is information regarding the last decade of the 13th century and the first decade of the 14th century. On the basis of the above assumptions the author has identified a group of 784 people. Of these, 481 individuals were laypeople (dukes, counts, court and local officials, knights who were dukes' closest confidants and village heads), and 303 — members of the clergy (a bishop, canons, abbots, priors, abbesses and parish priests).